

J E L E N T É S

a Magyar Tudományos Akadémia II. Osztályának 1954/55 évi munkájáról.

1. Az Akadémia II. Osztálya, mint ismeretes - tiz tudományágat foglal egybe; egyetlen osztályba való tartozásuk alapja e tudományágak történeti-társadalomtudományi jellege és e tudományágak ideológiai jelentősége. Tekintettel a tudományágak jellegére, de különösen arra, hogy az osztályhoz tartoznak ideológus akadémikusaink, az osztály keretében folyó tudományos kutatás a maga egészében - bár az egyes tudományágakat illetően különböző mértékben - a marxizmus-leninizmus alapjaira helyezkedett. E téren az Osztály tagjaiban, az Osztályhoz tartozó intézetekben és a főbizottságok többségében általános a törekvés arra, hogy az egyes tudományágakat a marxizmus-leninizmus alapján műveljék. Az Akadémia átszervezése óta e téren fejlődés - elsősorban az osztályvezetőség munkájának eredményeképpen - nagyban-egészében egyenletesen folyik s a marxizmus-leninizmus általános jellegű, elvi elfogadásához egyre fokozódó mértékben járul a II. Osztályhoz tartozó szaktudományok konkrét feladatainak marxista alapon való kidolgozása. Ez természetesen kezdettől fogva így volt a filozófia, a történet-tudomány, a politikai gazdaságtan terén, egyre inkább így az állam- és jogtudományok területén, de ez a folyamat erősödik az osztályhoz tartozó többi tudományágak vonalán is. Példa volt erre a legutóbbi Földrajzi Kongresszus, amelynek egyik-másik előadása a dialektikus materializmus alkotó felhasználásáról tanuskodik. Nagyrészt ezt bizonyította a most lezajlott Régészeti Konferencia is, amely - régészetünk általános fogyatékoságai ellenére is - számot adott az ideológiai előrehaladásról e tudományágon belül. Ugyanez a törekvés észlelhető - ha egyedőre csekélyebb eredményekkel - a néprajz területén is.

Ez az általános értékelés és fejlődési irány azonban nem jelenti azt, mintha a II. Osztályhoz tartozó tudományágak és művelői körében ne lett volna észlelhető bizonytalanság és jobboldali elhajlás az utolsó másfél év során, amint, hogy azt sem jelenti, hogy az általános fejlődés zökkenőmentes. A Párt 1955. évi márciusi határozatának elemzése során különösen a Párt III. Kongresszusának határozatai megvalósítását illetően, számos fogyatékoság került felszínre; ezekre az egyes tudományágak művelői rámutattak, a további elemzés azonban feltehetően ennek további jeleit is feltárja még.

2. A II. Osztály által képviselt tudományágak jellegével függ össze, hogy a II. Osztálynak össz-akadémiai vonatkozásban is alapvető feladata van; ez pedig az Akadémiához tartozó tudományos kutatók ideológiai képzéséről való gondoskodás, konferenciavezetők biztosítása, a konferenciák ellenőrzése. Az elért eredmények e téren sem lebecsülendők; elég arra utalni, hogy a II. Osztály az 1954-1955 évben 22 konferencián a tudományos intézetekben dolgozó kb. 400 kutató ideológiai oktatásáról gondoskodott; ezenkívül két konferencia keretében megszervezte az akadémikusok ideológiai oktatását.

Az elmúlt évben az ideológiai oktatás keretében is mutatkoztak a lazulásnak jelei s az érdeklődésnek bizonyos csökkenése. Elegendő arra utalni, hogy 1954-decemberében a kutatók konferenciáinak látogatottsága 40-50 %-ra esett vissza.

3. Az 1954/55. évben fokozódott a II. Osztályhoz tartozó tudományágakon belül a gyakorlattal való kapcsolat elmélyítése, nő a gyakorlatot közvetlenül segítő tevékenység köre, szaporodik az ilyen munkák száma. Így például a közgazdaságtudományi kutatás terén a Marx Károly Egyetem két tudományos ülészakán, a "NEP" alkalmazásának egyes hazai kérdései, a magyar ipar szerkezeti átalakulásának, a mezőgazdaság arányos fejlődésének és a mezőgazdaság szocialista szektora árutermelésének kérdései kerültek megtárgyalásra; a fiatal Közgazdaságtudományi Intézetben feldolgozásra került már eddig is számos jelentős kérdés, így a bankjegyforgalom az első ötéves tervben, pamutszövet kivitelünk az első ötéves tervben, a mezőgazdasági termelés önköltsége és jövedelmezősége vizsgálatának módszertani kérdései; részben elkészült "A munkaerőgazdálkodás a termelőszövetkezetben" című téma és részeredmények vannak a cukorrépa szerződéses termelésének vizsgálatában. A földrajzi tudományok terén a rajonkutatás, a karszt népgazdasági vonatkozásainak kutatása komoly gyakorlati jelentőségű eredmények felé vezetnek. Az állam- és jogtudományok területén jelentős munka folyik a kodifikáció különböző elméleti kérdéseinek kimunkálása, a tanácsok munkájából adódó tapasztalatok elméleti általánosítását illetőleg. A történettudomány művelői alapvető munkát végeztek a magyar történet egyetemi tankönyveinek elkészítésében. E példák is arra mutatnak, hogy a II. Osztályhoz tartozó tudományágak körében végzett elméleti kutatásoknak nagy gyakorlati jelentőségük van s ebben az irányban már eddig is nem lebecsülhető eredmények mutathatók fel.

4. Ami az Osztály tudományos munkáját illeti, mindenekelőtt szembeötlő, hogy az Osztályhoz tartozó tudományágak fejlődése nemcsak ideológiai tekintetben, de a tudományos eredmények tekintetében sem egyenletes /aminthogy nem egyformán voltak észlelhetők ingadozások az egyes tudományágakon belül sem./ Egyes területeken általában még kevés az önálló kutatási eredmény - így például a pedagógia és a pszichológia területén; más tudományágak túlzottan elmerülnek a részletkutatásokba, adatközlésekbe, leírásokba /igy pl. a régészet, néprajz, részben a művészettörténet/ s adósak maradnak az általánosításokkal és következtetések levonásával; egyes tudományágak - így például a közgazdaságtudomány - csak az utóbbi időben, a Párt III. Kongresszusának határozatai alapján indultak fejlődésnek; más tudományágakban - bár a publikáció viszonylag sok és különösen a folyóirati publikáció az - hiányzik az elmélyültebb monográfiák /pl. az állam- és jogtudományok részben a földrajzi tudományok is/.

Ez az egyenlőtlenség arra kell, hogy irányítsa a II. Osztály vezetőségének figyelmét, hogy egyes tudományágakkal különösen elmélyülten foglalkozzék s fokozott segítséget nyújtson mind az ideológiai megalapozást illetően, mind pedig abban, hogy jelentősebb kutatási eredmények szülessenek, illetőleg a részeredmények egészzé tevődjenek. Ez már önmagában is felhívja a figyelmet arra, hogy egyes tudományágaknak is szorosabb kapcsolatot kell egymás között kiépíteniök. Így például a filozófia komoly segítséget

nyújthat minden tudományágnak, a történettudomány a régészetnek, néprajznak, az állam- és jogtörténetnek, a közgazdaságtudomány a gazdasági földrajznak, a gazdaságtörténetnek, az állam- és jogtudományaknak, stb. Mindez elengedhetetlenné teszi a szorosabb együttműködés kialakítását s olyan témák kitűzését, amelyek komplex jellegükénél fogva - amellet, hogy egyébként is a különböző tudományágak közös kidolgozását igénylik - egyben általános segítséget is jelenthetnek az egyes tudományágak számára.

5. Azok a káros, jobboldali nézetek, amelyek 1953/54-ben a gazdasági élet és az ideológia területén felütötték fejüket, mint már fentebb jeleztük, éreztették - bár különböző mértékben - hatásukat a II. Osztályhoz tartozó tudományágak területén is.

Általánosságban ennek jelei több tudományág területén megmutatkoztak. Az ideológiai kérdések bizonyos fokú elhanyagolása, az adott tudományág ideológiai fő kérdéseinek háttérbe szorulása, a párt politikájának olyan értelmezése, hogy most már nem "kötelező" az ideológiai kérdések iránti érdeklődés, számos tudományágban erősítették azokat az erőket, amelyek addig is nehezítették e tudományágaknak marxista-leninista alapra való helyezését. Viszonylag bátrabban jelentek meg a folyóiratokban s a kiadási tervekben a szenttelen leíró munkák; alábbhagyott annak az 1951-1952-ben hangsúlyozott igénynek érvényesítése, amely követelte az elmélyült általánosításokat. Sokhelyütt ismét felütötte a fejét az obejektívizmus, régi tudományos anyagok nagyrészt kritika nélküli felhasználása, a burzsoá forrásmunkákra való hivatkozás viszonylagos túltengése. Kétségtelenül sok területen csökkent az érdeklődés a szovjet tudomány eredményei iránt; egyes területeken abbamaradt a szovjet munkák fordítása /pl. az állam- és jogtudomány területén/. Némely helyen félremagyarázták pártunk értelmiségi politikáját s elhanyagolták a fiatal munkás és parasztkáderek nevelését, viszont megkísérelték olyan régi szakemberek visszañozását, akiknek nem lehetett helye tudományos életünkben /igy pl. a földrajztudományok területén: a Földrajzi Közleményekben fasiszta szerzőtől eredő cikk közlése/. Bizonyos jelei mutatkoztak annak is, hogy egyes tudományokban visszatérjenek a "tisztá tudomány" jelszavához; sok területen, ha nem is közvetlenül, a tudományos munkákban széles körben terjedt el a tudományos dolgozók között a bizonytalankodás pártunk politikáját, népi demokráciánk jellegét és fejlődését illetően.

Ezek mellett az általános jelek mellett egyes tudományágakban kézzelfoghatóbb formában is felmerültek téves nézetek. Ismeretes, hogy így volt ez a közgazdaságtudomány területén, ahol például a termelés két alosztályának fejlődési ütemét, a mezőgazdasági kisárutermelés stabilitását és bővített ujratermelését stb. illetően érvényesültek káros nézetek. Így volt ez részben az állam- és jogtudományok területén a Hazafias Népfrent szerepének téves értékelésénél, népi demokráciánk törvényességének értelmezésénél; a történettudomány területén is hangot kaptak helytelen, főleg nacionalista nézetek, amelyekre éppen a tankönyvviták során derült fény; a sovinizmus jelei mutatkoztak meg például a földrajztudományok terén, ahol a Földrajzi Közlemények még nemrég is olyan formában közöltek térképeket, cikkeket, amelyek sérthették a baráti államokat.

A márciusi határozatokat követően megindult az egyes tudományágak keretében ezeknek a hibáknak a feltárása; a II. Osztályon az intézetvezetői és bizottsági titkári aktíva többiben foglalkozott e kérdésekkel. E hibák feltárását igyekeztünk összekötni a tudományágak előrevitelével, az új feladatok kijelölésével és a tudományágak ideológiai megszilárdításával.

II.

Az egyes tudományágak helyzetének és eredményeinek általános jellemzését a következőkben foglaljuk össze:

1.) A f i l o z ó f i a .

Mint ismeretes, a filozófia helyzetével a MDP III. Kongresszusa kiemelten foglalkozott: felhívta a figyelmet különösen a két világháború közötti ellenforradalmi korszak filozófiájának ma is ható káros örökségére és a népi demokráciák fejlődése során felmerülő jelenségek elemzésének szükségességére. A Filozófiai Főbizottság a Kongresszus utmutatásai alapján átfogó kutatási tervet készített, amely az egyetemeken folyó munkát és az aspiránsok disszertációit is magában foglalja; a terv értelmében megfelelően feldolgozásra kerülnek a filozófia legfontosabb problémakörei.

A Főbizottság számos nagyjelentőségű filozófiai vitát rendezett; így a jelenkori fizika néhány filozófiai problémájáról, népi demokráciánk ellentmondásairól, a társadalom objektív törvényei és a szubjektív tényezők viszonyáról. Molnár Erik akadémikus "A történelmi materializmus filozófiai alapproblémái" c. művének kéziratáról. A Főbizottság két alkalommal foglalkozott a Lenin Intézet filozófiai szakának oktatási terveivel. A Főbizottság eredményes munkájával szemben a szakbizottságok munkája - az esztétikai szakbizottság kivételével - mindeddig nem járt kielégítő eredménnyel.

A tudományos eredmények közül kiemelkedik Lukács György: Az ész trónfosztása c. műve, amely a reakciós német burzsoá filozófia uralkodó irányzatának, az irracionalizmusnak bírálataival a nemzetközi és a hazai ideológiai harchoz nyújt nagyjelentőségű segítséget. 1954-ben, illetőleg 1955-ben védték meg az első két filozófiai disszertációt /Mészáros István a szatíra marxista elméletéről; Heller Ágnes pedig Csernisevskij etikájának egyes kérdéseiről/. Jelentős eredmények születtek haladó filozófiai hagyományaink kutatása területén /két tanulmány készült a magyar felvilágosodás filozófiájáról, feldolgozást nyert Bessenyeinek egy eddig kiadatlan fontos filozófiai műve, tanulmány jelent meg haladó filozófiai hagyományaink eddigi eredményeiről, népszerű tanulmány Horárik Jánosról/.

A filozófiai írók Tárában megjelent Holbach: A természet rendszere /Mátrai László bevezető tanulmányával/, Hegel: Esztétikájának II. kötete, Aristoteles: Athéni Állam-a.

Filozófiai életünk fontos eseményeihez tartozik Fogarasi Béla akadémikus részvétele a zürichi filozófiai kongresszuson és a politikai tudományok stockholmi kongresszusán.

Előkészület alatt áll a Filozófiai Évkönyv II. kötete.

Bár több aspiráns disszertációja foglalkozik népi demokráciánk filozófiai kérdéseivel, a publikációk terén eddig ennek nem mutatkozott eredménye. Általában megállapítható, hogy a fiatal filozófus aspiránsok tudományos fejlődése sok esetben a kívánatosnál lassabb.

Az említett eredmények mellett a filozófia képviselőinek a márciusi határozat alapján fokozott mértékben kell kivenniök részüket a hazai ideológiai front küzdelmeiből.

2.) A közgazdaságtudomány.

A III. Kongresszus határozatai folytán a közgazdaságtudományi tevékenység hazánkban jelentős mértékben megélénkült. Mint említettük, e tudományágra is erősen hatottak a káros, jobboldali nézetek, amelyeknek felszámolásáért a márciusi határozat alapján jelenleg is folyik a harc.

A közgazdaságtudomány területén az eltelt időszakban mindenekelőtt megteremtődtek e tudományágak művelésének szervezeti keretei /a Közgazdasági Szemle megindulása, a Közgazdaságtudományi Intézet felállítása/, de általában megélénkült a tudományos tevékenység. Ezt tanúsítja számos, a már említetteken felül rendezett vita a Marx Károly egyetemen, a MDP Pártfőiskolán, a Magyar Szovjet Társaság Közgazdasági Szakosztályán a város és a falu gazdasági kapcsolatairól, az ipari termelés műszaki színvonala növeléséről, a pénzről a szocializmusban, a társadalmi termelés I. osztályának fejlődéséről, a nemzeti jövedelem elméleti problémáiról, a mezőgazdasági árakról és adózásról, a munkaerőgazdálkodásról, a gazdaságosság kérdéseiről. Kiemelkedő jelentőségű volt Friss István levelező tag székfoglaló előadása az Akadémia nagygyűlésén "Népgazdaságunk fejlesztésének üteméről" címmel.

Ez évben védte meg disszertációját az első hazai közgazdaságtudományi kandidátus; mint említettük, további négy disszertáció készült, illetőleg rövidesen elkészül. Jelentősen fejlődött a közgazdaságtudományi könyvkiadás /Gerle: A beruházások gazdasági tervezése, Péter György: Általános statisztika; közgazdasági vonatkozása Sándor Vilmos: Nagyipari fejlődés Magyarországon 1867-1900, Berend-Ránki: A magyar gyárpar története 1900-1914./ A Közgazdaságtudományi Intézetben folyó kutatásokról már említést tettünk.

Mindezek bizonyítják, hogy eredményesen folyik a tervszerű marxista közgazdaságtudományi kutatás, amely egyelőre részeredményekre vezetett. A feladat az elmélyült kutatások eredményeinek minél sürgősebb összegezése és nyilvánosságra bocsátása, továbbá a közgazdaságtudomány területén különösen jelentős komplex kutatások megindítása népi demokráciánk fejlődését és eredményeit, gazdasági-politikai-társadalmi jelenségeit illetően.

3.) A történettudomány.

A történettudomány területén jelentős eredményeket értünk el az utolsó évek során. Ezek sorában utalni kell az egyetemi tankönyvek első négy félkötetének elkészültére, népi demokráciánk történetének kutatása és feldolgozása terén elért eredményekre. Ez utóbbi területen történészeink a Munkásmozgalmi Intézettel együtt kiadták a hazánk felszabadítására vonatkozó dokumentumokat s előkészítették kiadásra "A Szovjetunió segítsége a felszabadult Magyarországnak" c. dokumentumgyűjteményt; nyomdában van a népi demokráciánk történetének egyes kérdéseit tárgyaló tanulmánykötet, amelyben jelentős mértékben szerepelnek fiatal kutatók is. A középkori kutatást illetően előrehaladt az Árpádkor történeti földrajza c. munka anyaggyűjtése; az ujkor történetét illetően az előtérben, az 1848/49-es szabadságharc, a dualizmus kora, Magyarország gyáriparának története és a Tanácsköztársaság története állanak. Anyaggyűjtés folyik a baráti országokkal való történeti kapcsolatok kutatása terén; Kovács Endrének Bem-ről szóló monográfiája Kossuth-díjban részesült s a munkát jelentékenyen tartják a lengyel szakértők is. Az egyetemes történet körében előkészületben áll a német imperializmus II. világháború előtti újjáéledésének nemzetközi előzményeiről szóló és a német fasizmus és az európai leigázott népek kérdéséről szóló munka.

Történészeink nemzetközi szereplését illetően meg kell említeni azt a delegációt, amely résztvett a Szovjetunió Tudományos Akadémiája által felszabadulásunk tizötves évfordulója alkalmából rendezett ülésen; ki kell továbbá említeni a magyar történész delegáció sikeres szereplését a római nemzetközi történész kongresszuson, továbbá az e kongresszus alkalmából kiadott idegennyelvű tanulmánykötetet, amely komoly sikert aratott a kongresszuson.

Említettük, hogy a történettudomány körében is felbukkantak pártunk politikájának téves értelmezéséből adódó nézetek, így különösen a tankönyvviták során, de a népi demokráciánk történetének kérdéseiről szóló tanulmánykötet előkészítő vitáin is: e téves nézetek megcáfolása - részben még a márciusi határozat előtt - vezető akadémikusaink részéről megtörtént. Komoly elmaradása a hazai történettudománynak, hogy keveset foglalkozik a magyarországi ellenforradalmi korszakkal s alig foglalkozik historiográfiával és kulturtörténettel, noha az ilyen irányú munkáknak komoly szerepe lenne a még közkézen forgó régi történeti munkák elméleti alapjainak megcáfolásában.

4.) Az állam- és jogtudományok.

Az állam- és jogtudományok fejlődésének legpozitívabb jele az utolsó másfél év során a népi demokráciánk új törvénykönyveinek előkészítéséhez nyújtott segítséget, illetőleg az elkészült törvénykönyvek tudományos feldolgozása. Erről tanuskodik számos tudományos vita /a polgári törvénykönyv rendszere, a büntetőjogi kodifikáció fő kérdései, a tanács törvény kérdései/, továbbá számos tanulmány, valamint a Munka Törvénykönyvéről és a családjogi törvényről készített kommentár. Jelentős eredménye volt az állam- és jogtudományoknak az 1954 év végén rendezett Állam- és Jogtudományi Kongresszus, amely jelentős mértékben hozzájárult a baráti

országok közötti tudományos kapcsolat kiépítéséhez /ennek eredményei pl. a külföldi folyóiratokban egyre növekvő számban megjelentő magyar tanulmányok, az előkészületben álló csehszlovák-magyar közös tanulmánykötet/.

A márciusi határozatban feltárt hibák éreztették hatásukat az állam- és jogtudományokban is; a már említettek felül jele volt ennek a párt szerepének bizonyos alábecsülése, a Horthy-korszak egyes tudományos irányainak helytelen megítélése, a tudományos fokozatok elnyerésében mutatkozó liberalizmus, a szovjet jog és jogtudomány eredményeinek bizonyos lebecsülése. E hibák kijavítása terén számos lépés történt; így különösen a Horthy-korszak állam- és jogbölcséletének ez év januárjában történt megvitatása, az állam- és jogtörténetben érvényesült szellemtörténeti irány megbirálása; folyamatban van az államelméleti kérdések tisztázása is.

Állam- és jogtudományunk fő fogyatékosága, hogy még mindig kevés a monografikus jellegű feldolgozás; ez évben eddig egyetlen ilyen monográfia jelent meg: A burzsoá állam és jogbölcsélet Magyarországon Szabó Imrétől. Ugyancsak kevés az a segítség, amelyet az állam- és jogtudományok a jogi oktatás számára nyújtanak. Bár 1954-ben megjelent a nemzetközi jogi tankönyv, 1955-ben pedig a munkajogi tankönyv, az egyetemi oktatás számára még mindig nem állnak rendelkezésre megfelelő minőségű tankönyvek, éppen a jogalkalmazás számára alapvető jogágakban. Ugyancsak kifogásolható az állam- és jogtudományi folyóirat viszonylag alacsony színvonalas a gyakorlat által felvetett kérdésektől való bizonyos távolállása. Rendkívül fontos lenne, hogy állam- és jogtudományunk szorosabb kapcsolatot építsen ki a szovjet állam- és jogtudománnyal.

5.) A földrajzi tudományok.

A földrajzi tudományok körében a kutatók jelentős eredményeket értek el hazánk természeti és gazdaságföldrajzi viszonyainak területi kutatása terén. A természeti földrajz művelői részletesen feldolgozták az ország nagyobb részét, a gazdasági geográfusok pedig járásai részletességgel az egész országot és megkezdték több megye részletes községi szinten való feldolgozását is. E kutatások alapján részben kiadás alatt álló, részben készülöben lévő monográfiák hazánk mind természeti, mind gazdasági földrajzi viszonyairól teljesen új képet adnak s a népgazdasági tervezés számára is hasznos adatokat szolgáltatnak. Az elmúlt év jelentős publikációja volt az Általános természeti földrajzi tankönyv II. kötete; kiadás előtt áll a Börzsöny, Cserhát és Mátra teljes monografikus természeti földrajzi feldolgozása; készül a Nyírség, Mezőföld, Mecsek, a Duna-Tisza-köze, a Dunavölgy természeti földrajzi, a Duna-Tisza-köze, Somogy-Zala, Csongrád és Szolnok megyék gazdasági földrajzi monográfiája.

Az eddigi értékelés alapján is igen jelentősnek bizonyult az ez év szeptemberében megtartott Földrajzi Kongresszus, amely egyben igazolta, hogy a földrajztudományok körében folyt elméleti-módszertani viták eredményesek s a tudományágat előrevivők voltak, ha e téren még számos tennivaló áll is a földrajztudományok művelői előtt. Az elméleti viták viszont nem részesítették mind-ezideig kellő bírálatban és értékelésben a különböző burzsoá

irányzatokat, a Horthy-korszak földrajzi tudományát; ennek folytán a különböző irányzatok még számos eleme felüti fejét hazai földrajztudományunkban is. A földrajzi tudományok további művelése során ez irányok leleplezésére nagyobb gondot kell fordítani. A továbbiakban arra kell törekedni, hogy a földrajzi tudományok jelentősebb mértékben szolgálják mások ötéves népgazdasági tervünk megvalósítását és mind az átfogó, mind pedig a részkutatások terén konkrét eredményt produkáljanak; a földrajzi tudományok két ága közötti kapcsolatot s munkájuk közötti kölcsönhatást élővé kell tenni.

6.) A régészeti tudomány nemzetközi viszonylatban is jelentős eredményeket produkált az elmúlt esztendőben a limeskutatás terén s a kutatások eredményeit összefoglalóan is feldolgozta /igy az Intercisa-kötet, Barkóczi-Bónis: Az adonyi tábor/, A feudális központok anyagi kulturájának feldolgozása terén 1954-ben a kutatások eredményeképpen megjelent a Budapest Régiségei XVI. kötete és nyomdakész állapotban van a Tanulmányok Budapest Multjából c. kötet. 1954/55-ben az őskor kutatását illető jelentős ásatások fejeződtek be s folyamatban van ezek eredményeinek összefoglaló feldolgozása. Említésre méltó kiadvány volt Banner-Jakabfi: Régészeti bibliográfiája és Banner-Radnóti-László-Méri: Régészeti kézikönyve.

Jó eredménnyel zajlott le ez év októberében a Régészeti Konferencia, amely a magyar régészeti kutatás legutóbbi 10 éves eredményeiről és hiányosságairól adott számot. A külföldi vendégek által is elismert eredmények mellett viszont kitűnt, hogy régészeinknek sokkal elmélyültebben kell magukévá tenniök a történelmi materializmus tanításait s behatóbban kell tanulmányozniök a szovjet régészet eredményeit: ez ráirányítja majd régészeink figyelmét a történelmi kutatás legfontosabb problémáira, amelyek a részletkérdések mellett általában háttérbe szorultak, véget vet annak a nagyrészt provinciális szemléletnek is, amely közömbös maradt az egyetemes összefüggésekkel szemben és bátorságot ad majd merész hipotézisek felállításához. A régészeti konferencia egyébként meghatározta azokat a közvetlen feladatokat, amelyek régészettudományunk előtt állanak, így különösen az ősrégészet kronológiájának tisztázása és eredményeinek társadalomtörténelmi értékelése, a rab-szolgatársadalom bomlása körülményeinek tisztázása és a feudalizmus csiráinak kimutatása, a magyar etnogenezis gyökereinek feltárása, a magyar középkor termelő technikájának, gazdasági kulturájának feltárása.

7.) A művészettörténet.

A művészettörténet kutatás területén a marxista-leninista szemléletmód szintén erősödött ugyan, a kétségtelen előrehaladást azonban lassította a polgári ideológiák elleni küzdelem következtelensége, sőt néha hiánya is, a kritikai tevékenység lanyhasága, az elméleti, tudománytörténelmi és elvi értékelő feladatoktól való tartózkodás, a társadalmi viszonyok alakulásától nagyrészt független művészettörténelmi szemlélet érvényesülése.

Az elmúlt évben, illetőleg ez évben gyarapodtak a művészettörténeti kiadványok. A művészettörténet 5 periódikával rendelkezik, de további két gyűjteményben is el tud helyezni tanulmányokat. 1954-ben az Akadémiai Kiadónál négy művészettörténeti munka jelent meg /Figler Andor: A régi képtár katalógusa, Szilágyi János György: Görög művészet, Genthon István szerkesztésében: Nógrád-megye műemlékei, Radocsai Dénes: A középkori Magyarország faliképei/; 1955-ben az Akadémiai Kiadónál három mű jelent, illetőleg jelenik meg /Budapest műemlékei, Magyarországi festészet a XVIII. században, A középkori Magyarország táblaképei/. A tudományos kiadványok mellett számos ismeretterjesztő mű is megjelent. A szakterület intézményei a kutatómunka mellett számos jelentős kiállítás rendeztek.

A befejezésükhöz közeledő kutatások közül említésre méltó Figler Andornak a barokk művészet témáit felölelő nagygyűjteménye, Balogh Jolánnak "Mátyás király és a művészet" c. munkája, Vayer Lajosnak a kora-renaissance művészetével foglalkozó anyaga, továbbá Pestmegye műemlékeiről, valamint a Budai Vár feltárásáról szóló művek.

A művészettörténet területén nagyobb szükség van a fiatal kutatók külföldi tanulmányutjaira; szükség van továbbá arra is, hogy művészettörténészeink fokozottabban vegyenek részt nemzetközi rendezvényeken is.

8) A néprajztudomány.

A néprajztudomány munkáját jelentősen előrelendítette az, hogy ideológiai kérdéseivel az osztályvezetőség 1953-ban behatóan foglalkozott. Ennek ellenére még mindig nehézségei vannak a tudomány szak ideológiai alapjainak, határainak és központi feladatainak kidolgozásában, a néprajzi kutatók marxista-leninista műveltségét illetően. Hiányzik a múlt néprajzi kutatásainak megfelelő értékelése s itt-ott felüti fejét a régi szociográfia is. Az Etnográfia című folyóirat /amely egyébként az utóbbi két évben nagyrészt elvesztette folyóirat jellegét/ nem ad megfelelő ideológiai segítséget a tudomány szak művelőinek.

A megjelent és a készülő kiadványok sorában nagyrészt anyagközlést találhatunk /Kálmány: Alföldi népballadák, Kálmány: Kiadatlan művei 3. kötetének előkészített anyaga, Dégh Linda: Kakasdi népmesék, Ortutay Gyula: Magyar Népköltészet, stb./, de jelennek meg ezt meghaladó igényű művek is /pl. a magyar népi diszitó művészetről, Mangha János könyve egy dunántúli faragó pásztorról, sajtó alatt van Morvay Judit Palócz asszony c. műve is/. A nagyobb kutatási területek közül említésre méltó a balladavizsgálat megindult nagyszabású munkája, a magyar néprajzi atlasz munkálatai. Számos előtanulmány viszi közelebb a megoldáshoz a második ötéves terv nagy néprajzi vállalkozását, az új magyar-ság néprajzának előkészítését.

A néprajztudomány változatlanul esedékes feladata a tudományág elméleti alapkérdéseinek, határainak, ideológiai alapjainak tisztázása és következetesebb küzdelem a múlt néprajzi eredményeinek helyes marxista értelmezésére, továbbá az anyagközlő munkákon tul

átfogó-értékelő tanulmányok készítése. Elengedhetetlen a néprajzi munka kibontakozása a magyar munkásosztály néprajzi hagyományainak feldolgozását illetően és e téren eddig megmutatkozott egyoldalúság felszámolása.

9.) A pedagógia tudomány és a pszichológia.

Pedagógia tudományunk rendkívül lassan bontakozik ki s egyelőre a tudományos kutatás területén csak a kezdő lépéseknél tart; pedagógusaink erőfeszítéseiket ma még elsősorban a megfelelő tankönyvek előkészítésére fordítják s e téren érték is el jelentős eredményeket. A pedagógia tudományos művelését van hivatva elősegíteni az Oktatásügyi Minisztérium mellett 1954-ben szervezett Pedagógiai Tudományos Intézet; ennek munkája során kidolgozásra kerülnek a közösségi nevelés, a hazafiságra nevelés és a fegyelemre nevelés legfontosabb kérdései; az Intézet résztvesz az általános iskolai és középiskolai tantervek kidolgozásában. Megindult a pedagógiatörténeti kutatás s e téren számos tanulmány jelent meg. Az Akadémia kiadásában ez évben néhány jelentős szovjet pedagógiai munka fordítása lát napvilágot.

A pszichológia körében említést kell tenni arról, hogy ebben az évben védte meg doktori disszertációját Kardos Lajos "A pavlovi kutatások és a lélektan" címmel.

Kétségtelen, hogy a pedagógia és pszichológia a II. Osztályhoz tartozó tudományágak közül a két tudományág, amely a legnehezebben bontogatja szárnyait. A III. Osztálynak feltétlenül több segítséget kell nyújtania a két tudomány számára s különösen behatóbban kell foglalkoznia mind a Pedagógiai és Pszichológiai Főbizottságok, mind pedig az Intézet munkájával, többet kell törődnie a fiatal pedagógus kutatók fejlődésével.

III.

A II. Osztályhoz tartozó tudományágakat illetően kitünt, hogy e tudományok tervszerű műveléséhez, a megfelelő tudományszervező munka következetes viteléhez, a tudományágak eszmei-politikai színvonalának emeléséhez mindinkább elengedhetetlenné válnak az önálló kutatóintézetek. A főbizottságok útján való irányítás formája lassanként elégtelenné bizonyul: az esetenként összeülő, bizonyos körben vitákat rendező, a tudományos terveket kidolgozó és a tudományszervezési és személyi kérdésekben állást foglaló főbizottságok munkája sok tekintetben esetlegességektől függ, nem lehet eléggé rendszeres, nem képes tervszerű tudományos eredmények biztosítására, a gyakorlat megfelelő segítésére. Végeredményben egyedül a kutatóintézetek képesek egy-egy tudományágat illetően ellátni a tervszerű tudományos munka összefogását, szervezését és jelentős részben annak végzését. Bármennyire jelentős feladat is az egyetemeken a tudományos kutatómunka meghonosítása vagy fokozása, végső fokon az egyeséges tudományos kutatást és a tanszéki tudományos munkálatok egybefoglalását is csak akadémiai kutatóintézet képes elvégezni. Ezért a II. Osztályhoz tartozó tudományágakat illetően az az egyetlen helyes perspektíva,

hogy az adódó lehetőségekhez képest s az anyagi feltételektől meghatározott időpontban önálló kutatóintézetek, vagy kutatócsoportok, esetleg kezdetben tanszékek létesüljenek. Azokon a területeken, amelyeken ennek feltételei még nem értek meg, illetve amennyiben az intézetek létesítésének még nincsen meg az anyagi lehetősége, az egyetemi tanszékeken önálló akadémiai kutatóállások szervezésével kell segíteni a tudományos kutatást általában és az egyetemi kutatómunkát különösen.

A II. Osztályhoz jelenleg a következő tudományos intézetek tartoznak: /létesítésük sorrendjében/: a) Történettudományi Intézet, b) Földrajztudományi Kutatócsoport, c) Dunántúli Tudományos Intézet, d) Közgazdaságtudományi Intézet, e) Állam- és Jogtudományi Intézet.

1.) Ezek közül munkáját, munkájának tervszerűségét, tudományos szervezetének kialakulását illetően is első helyen kell említeni a Történettudományi Intézetet, amelyben a magyar és az egyetemes történet kutatása s e kutatások szervezése és irányítása folyik. Tekintettel arra, hogy az Intézet beszámolójával az Elnökség külön is foglalkozik, jelentésünkben nem térünk ki rá.

2.) A Földrajztudományi Kutatócsoportban 13 kutató dolgozik; jelenlegi összlétszáma: 21 fő; vezetője Bulla Béla levelező tag. A Csoport irányítja és nagyrészt végzi a természeti földrajzi területkutatásokat /Mezőföld, Dunavölgy és Budapest természeti földrajza/, továbbá végzi a Duna-Tisza köze gazdasági földrajzi vizsgálatát. Most kerül az intézetbe két végző aspiránsunk. Az Intézet Földrajzi Értékesítő címén nyomtatásban megjelenő közleményeket ad ki; ezt 1956-ra folyóíráttá lehet átalakítani.

3.) A Dunántúli Tudományos Intézet 1954-ben az Oktatásügyi Minisztériumtól került az Akadémiához. Sajátos szerepét az határozza meg, hogy a központi kutatási tervekben való részvétele mellett helyi kutatást végez s a vidéki tudományos központ szerepét kell betöltenie; kutatói történettudománnyal és földrajztudományokkal foglalkoznak; kutatóinak létszáma: 8 fő, összlétszáma 11 fő. Az Intézet jelentős eredményeket ér el különösen helyi vonatkozásban; kutatásaival segítséget nyújtott Pécs és Komló vizellátásának biztosításához; vizsgálja elsősorban Baranyamegye gazdasági adottságait, történetét, szakvéleményeket készít mezőgazdasági termelési és szervezési kérdésekben, stb. Viszonylag elmaradtabb kutatóinak az általános tudományos kérdésekben való munkássága. Az Intézet tevékenységének sokoldalú bemutatására került sor a Pécsi Akadémiai napok során /ez év szeptember 30. - október 2. napjain/, amikor is kutatói beszámoltak eredményeikről s amikor kitünt, hogy munkájukat helyileg is komolyan értékelik. Az Intézet vezetője Szabó Pál Zoltán, a földrajzi kongresszus alkalmával tartott jelentős előadást "A karszt mint klimatikus morfológiai probléma" címmel. A II. Osztálynak az Intézet további fejlődése érdekében fokozott ideológiai segítséget kell nyújtania s szorosabbá kell tenni az Intézet egyes csoportjainak kapcsolatát a megfelelő központi tudományos intézetekkel.

4.) A Közgazdaságtudományi Intézet működését valójában csak ez év elején kezdte meg; jelenlegi létszáma 36 kutató, összlétszáma 67 fő. Kezdetből fogva működik a mezőgazdasági osztálya, ez

év februárjától az általános közgazdasági osztály, március óta a nemzetközi osztály; kis létszámmal működik a pénzügyi osztály s rövidesen megalakul az ipari osztály is. Amint arról az előzőkben már szó volt, az Intézet számos kutatási téma feldolgozását kezdte meg s sok területen már részeredményekről is beszámolhat. Az Intézet adja ki a Közgazdasági Szemlét, kutatási témái általában a népgazdaságunk szempontjából alapvető jelentőségű kérdések köréből kerülnek ki.

5.) Az Állam- és Jogtudományi Intézet a múlt év június óta tartozik az Akadémiához; az Igazságügyminisztériumtól került át. Kutatóinak száma 18 fő, összlétszáma 34 fő; az Intézet egyben állam- és jogtudományi dokumentációs központ is s mint ilyen, több dokumentációs kiadványa van. Az Intézetben több államelméleti és államjogi, valamint perjogi téma áll kidolgozás alatt. Munkatársai résztvesznek a kodifikációs munkálatokban; számos helyi vizsgálatban a Minisztertanács Titkársága megbízásából; az Igazságügyminisztérium, a Külügyminisztérium és a Legfőbb Ügyészség részére számos kérdésben dolgoznak ki tudományos összeállítást, feldolgozást és javaslatot. Az Intézet adja ki a Jogtudományi Közlönyt.

A II. Osztály vezetősége, figyelembe véve a régészet helyzetét és feladatait s különösen tekintetbe véve, hogy a baráti országok között egyedül nálunk nincsen a régészettudománynak kutatóintézete, határozatot hozott az akadémiai régészeti kutatóintézetnek 1956. január 1-ével való felállítására. Az Osztály erre irányuló előterjesztését előzetesen benyújtotta az Elnökséghez. A II. Osztály vezetősége ugyancsak elhatározta egy kis létszámú akadémiai néprajzi kutatócsoport felállítását, aminek annál inkább megvan a lehetősége, mert a kutatóállások a múzeumok létszámából biztosíthatók. Az Osztály erre nézve is külön előterjesztést tett az Elnökségnek.

Párt- és kormányhatározatok több ízben és nagy nyomatékkal hívták fel az Akadémia figyelmét a filozófiatudomány fejlődésének elősegítésére. Ehhez is önálló filozófiai kutatóintézet létesítésére lenne szükség. Tekintettel arra, hogy egy intézet felállításának előkészítése hosszabb időt vesz igénybe s egy intézet felállításának ma még nincsenek adva feltételei, az osztály vezetősége úgy határozott, hogy a Lengyel és a Csehszlovák Akadémiák példája nyomán egyelőre a II. Osztály keretében 1956. január 1-vel filozófiai tanszéket kell szervezni, mégpedig az Osztályt jelenleg is megillető kutatóállások felhasználása mellett, 2-3 kutatóval. A filozófiai tanszék feladata lesz az ideológiai oktatás szervezése és irányítása, valamint a filozófiai kutatómunka feltételeinek elősegítése, illetőleg e munka fokozásának elősegítése, valamint egyes meghatározott kutatótémák kidolgozása.

1./ A könyv- és folyóiratkiadásról részletes beszámoló készült az előző elnökségi ülésre, ezért csak röviden összegezzük a következőket:

Kétségtelenül mutatkozik bizonyos fejlődés a tervezés területén, behoztuk némely könyvnél a többévi elhuzódást, s ezévi tervünk már realisabb feladatokat tartalmaz. Megjelent könyveink tartalmi színvonala egyenletesebb és nagyobb igényű. Kiadástechnikai szempontból is jelentős a fejlődés, fordításaink pedig jóval megbízhatóbbak, pontosabbak.

Továbbra is legfontosabb feladata az Osztálynak, hogy nagyobb erőfeszítéseket kell tennünk olyan művek megjelentetésére, amelyek tudományos és kulturális életünk legégetőbb tudományos szükségleteinek kielégítését segítik elő, valamint még fokozottabban kell törekedni, hogy akadémiai kiadásban is a dokumentum és forrásjellegű kiadványokkal szemben jóval nagyobb legyen a feldolgozó munkák aránya.

Ami folyóiratkiadásunkat illeti, mennyiségével meg lehetünk elégedve, 8 magyar nyelvű és 5 idegen nyelvű folyóiratunk van. Szakmai színvonal tekintetében - az egyes tudományok fejlettségének megfelelően - elég nagy a nivőkülönbség, de mindenegyes folyóiratunk súlyos fogyatékoságának kell tekintenünk, hogy a legritkább esetben készülnek előre kijelölt, "megrendelt" cikkek, tanulmányok, az egyes tudományokat vagy esetleg több tudományt is érdeklő, főleg elvi kérdésekről.

A II. Osztály Közleményei az utóbbi időben rendszeresebben jelennek meg; rendkívüli nehézséget okoz, hogy a Közleményeknek tiz tudományágat kell átfogniok. A Közlemények jelenleg elsősorban olyan tanulmányokat közölnek, amelyek tartalmuknál fogva az Osztályhoz tartozó minden tudományágat érintenek, illetve amelyek több tudományág szakkérdései; emellett részletesen beszámol a tudományos vitákról és tudományos életünk eseményeiről. Változatlanul elégtelen azonban az érdeklődés a Közlemények iránt, ami elsősorban a rossz terjesztés következménye.

Az Osztály ezévi tervében szerepel egyébként minden folyóiratunk 1954/55 évi számainak főbizottsági ülésen való megbirálása s ezek alapján egy összesített értékelés osztályvezetőségi megvitatása.

Nagy hiányosságnak és főleg nehézségnek kell tekintenünk azt a tényt, hogy 13 folyóiratunk közül csak a Közgazdasági Szemlének van szerkesztősége s a 3 történész folyóiratnak egy függetlenített technikai szerkesztője, többi folyóiratunk szerkesztése teljesen társadalmi munkában történik. Feladat még e téren a Jogtudományi Közlöny akadémiai kiadásba átvétele.

2./ Az Osztályhoz az akadémiai tagokon kívül mintegy 500 tudományos káder tartozik. Ez a szám az intézeti dolgozókból, aspiránsokból és az egyetemi tanszékeken, muzeumokban, levéltárakban dolgozó tudományos káderekből tevődik ki.

Intézeteink káderállománya szakmailag általában megfelelőnek mondható, mintegy 3-5 %-ot tesz ki azoknak a száma, akik a fokozottabb szakmai követelményeknek nem fognak tudni eleget tenni. Szociális összetétel szempontjából még van sok javítanivaló intézeteink tudományos dolgozói létszámában; a jövőben még nagyobb gondot kell fordítanunk arra, hogy intézeteinkbe mind szakmai színvonal, mind szociális összetétel szempontjából a legmegfelelőbb fiatal kutatók kerüljenek.

Az aspiránsok kiválasztásában is még fokoznunk kell mind a szakmai, mind a szociális követelményeket. Különösebb hiba e területen nincs, az aspirantura egész ideje alatt szakmai okokból 3 elvtársnak szüntettük meg aspiranturáját, de fokoznunk kell a követelményeket a disszertációk időben való elkészítését illetőleg. Eddig 14 rendes,

illetve levelező aspiránsunk védte, illetve most védi disszertációját. Sokkal jobb a helyzet a felszólító levéllel rendelkezők körében, ez évben eddig 18-an védtek meg kandidátusi és 2-en doktori disszertációjukat, védelem alatt mintegy 10 disszertáció van.

Az Osztály területén 78 rendes, 74 levelező, 19 szovjet és 224 vezető nélküli aspiráns van. Különösen egészségtelen a rövidített aspiránsok nagy száma, véleményünk szerint ezt a szervezeti formát be kellene szüntetni. Aki magasszínvonalú, a mind fokozottabb követelményeknek megfelelő értekezést tud készíteni, annak lehetőséget kell adni, hogy azt megvédhesse /főleg, ha tudományos intézeti, muzeumi vagy felsőoktatási területről van stb./.

Az elmúlt években átlag 200-250.000.- forintot kapott a II. Osztály havi ösztöndíjakra és prémiumokra. Az 1952/53-as évek tapasztalata bebizonyította, hogy a kiadott meglehetősen nagy keret nincs arányban a célkitűzéssel, hogy ilyen módon is új kádereket vonjunk be a tudomány művelésébe. Ezért 1954-ben havi ösztöndíjat már csak minimális összegben folyósítottunk, a prémiumok helyett pedig konkrét témákra pályázatokat hirdettünk. Az 1954-es év tapasztalata azt mutatta, hogy a pályatételek kitűzése célravezető, természetesen azokból a témakörökből, amelyek az osztály legégetőbb feladatait foglalják magukba, ezért 1955 évben csak pályadíjakat kívánunk kiosztani. Ennek a formának a legnagyobb előnye egyrészt abban mutatkozik, hogy egy-egy évben 50-60 ezer forint elegendő a kiosztásra, tehát komoly pénzbeli megtakarítást jelent, másrészt szélesíteni tudjuk azoknak a körét, akik éppen a legidősebb témákkal foglalkoznak.

3./ Az osztályvezetőség munkája tervszerű és sokoldalú ebben az évben is. Nagyobb rendezvények előkészítésének megvitatása igen jelentős segítséget ad az egyes területeknek, mint ez évben a földrajz- és régészettudomány képviselőinek /a kongresszusok előtt/. Intézeteink, főbizottságaink rendszeres beszámolója ez évben is tervszerűen folyik. Még mindig nagy hiányosság, hogy az osztályvezetőség, minden erőfeszítése ellenére csak kevéssé tudta elérni, hogy az egyes meghívottak beszámolóikban tudományuk legfontosabb elvi problémáit vessék fel.

Főbizottságaink működésében kétségtelen megtorpanás tapasztalható. Jó kezdeményezésnek bizonyult a szervező bizottságok létesítése az egyes operatív feladatok elvégzésére. Még hasznosabb a kialakított intézetvezetői és főbizottsági titkári aktiva, amelynek összehívására az osztály előtt álló nagy feladatok előtt /pl. fontos párt vagy állami határozat, II. ötéves terv elkészítése, nagygyűlés, osztálybeszámoló stb./ kerül sor.

Főbizottságaink működésében problémát okoz elsősorban az, hogy tagjai nagyrészt nem kizárólag tudománnyal foglalkoznak másrészt, hogy amint erre már utaltunk, ez a forma konkrétan tudomány művelésére nem alkalmas. Ez lényegében csak intézetekben valósítható meg. Intézeteink tudományos tanácsainak pedig át kell venniük a főbizottságok szerepét.

Meglevő intézeteink nagyon szorványosan működő tudományos tanácsai még nem töltik be ezt a funkciót. Pedig igen fontos lenne, hogy a soronlévő elvi és tudományos intézeti problémák megvitatásán

kivül, bizonyos koordináló és irányító szerepet is betöltenének, sőt idővel disszertációk megvédésének is fórumai lennének.

A szaktitkárság dolgozói ma már szakmai szempontból is át tudják fogni a rájuk bízott területet, a legnagyobb nehézség az, hogy a külföldi vendégekkel, az aspiranturával, a szociális problémákkal, az egyes rendezvények előkészítésével kapcsolatban és számtalan más szervezési munkával még mindig olyan nagymennyiségű operatív technikai szervezési feladatot kell ellátni, hogy szakmai elmélyülésre, jóformán alig jut idő.

4./ Nemzetközi kapcsolataink mindjobban elmélyültek és széleskörűbbé váltak. megnyilvánul.

- a.) a történettudomány, jogtudomány területén elkészülő közös kiadványokban, külföldön megjelenő számos folyóiratcikkekben és egyéni kiadványban /pl. Fogarasi, Lukács, Moravcsik, Kovács Endre, Arató, Pach, I. Tóth könyvei/ ;
- b.) nemzetközi kongresszusokon való részvételben /hogy csak a legkiemelkedőbbeket említsük: Stockholmi politikai tudományok kongresszusa, Római X. nemzetközi történész kongresszus, Moszkvai felszabadulási, 1905/1907-es ünnepi konferencia, Berlini agráretnográfiai kongresszuson stb. való részvétel/. Eredménynek tekinthető, hogy a résztvevők színvonalas beszámolóit állandósulnak;
- c.) saját rendezésben szervezett kongresszusokon jelentős külföldi küldöttek részvétele;
- d.) a kulturális egyezmények keretében történő tanulmányutak meg gondoltabb realizálása és az egyéni költséges utazásoknak megindulása /eddig ez évben 34 kiküldetésünk valósult meg és 22 külföldi vendégünk volt/.

Nemzetközi nagyobb elismertetésünk nemcsak tudósaink műveinek külföldi kiadásában, hanem abban is megnyilvánult már ebben az évben, hogy Lukács György és Moravcsik Gyula akadémikust a Német Akadémia tagjává választotta,

A történettudomány területén csehszlovák és albán viszonylatban igen eredményes fotomásolat és mikrofilm-csere valósult meg, nagyjelentőségű a Bécsben folyó állandó fényképezési szolgálat, valamint a Brätislavában, illetve Budapesten megalakult kutatócsoport 2-2 fővel.

Könyveink és folyóirataink cseréje még mindig nem kielégítő, halaszthatatlan feladata minden tudományunknak, hogy a cserejegyzéket vizsgálják felül. Megjelenő könyveink, feltétlenül kívánatos, hogy bővebb idegen nyelvű rezümét tartalmazzanak.

A nyugati tudományos élet állandó tájékoztatása szempontjából jelentősnek mondható, hogy az Unesco párizsi irodájával állandó kapcsolatot építettünk ki. Igen fontos, hogy az egyes egyéb kiemelkedő társadalomtudományi szervezetekkel /pl. szociológiai, történész,

politikai tudományok, földrajzi, stb./ ugyancsak megteremtsük az állandó érintkezési lehetőséget és, hogy lehetőséget kapjunk néhány nyugati tudós meghívására.

H A T Á R O Z A T I J A V A S L A T O K .

- 1./ Kivánatos, hogy a II. Osztály fokozza az egész Akadémiára kiható ideológiai munkáját, ennek érdekében
  - a.) fokozottabban irányítsa, ellenőrizze a szervezett ideológiai oktatást;
  - b.) gondoskodjék arról, hogy vezető ideológusaink évente néhány alapvető ideológiai kérdésről a tudományok művelői számára előadásokat tartsanak;
  - c.) gondoskodjék arról, hogy a saját területéhez tartozó tudományágak körében kitűzésre és megvitatásra kerüljenek a tudományágak alapvető ideológiai kérdései.
- 2./ A II. Osztály vezetősége gondoskodjék arról, hogy az eddigieknél nagyobb mértékben kerüljenek feldolgozásra népi demokráciánk alapvető elméleti problémái. Ennek érdekében
  - a.) fokozni kell, különösen a filozófia, a közgazdaság, a történettudomány és a jogtudományok művelőinek együttműködését;
  - b.) az osztályvezetőség jelölje ki azokat a legfontosabb témákat, amelyeknek komplex feldolgozása kívánatos.
- 3./ Az osztályvezetőség nyújtson fokozott mértékben segítséget ahhoz, hogy az egyes tudományágak területén nagyobb arányban készüljenek átfogó, monografikus jellegű, a pusztán anyagközlést meghaladó munkák.
- 4./ Az Osztálynak az egész Akadémiára kiterjedő ideológiai munkáját, az akadémiai ideológiai oktatást és a filozófiai kutatást elősegítendő, az Elnökség határozza el, hogy a II. Osztály keretében 1956. január 1-ével filozófiai tanszéket kell szervezni, egyelőre 2-3 önálló kutatóval.
- 5./ Az Akadémia Elnöksége a lehetőséghez képest biztosítsa, hogy az Osztályhoz tartozó tudományágak területén mielőbb akadémiai kutatóintézetek létesüljenek.

E beszámoló, illetőleg a II. Osztály által külön tett előterjesztés alapján határozza el az Elnökség

  - a.) akadémiai régészeti intézet és
  - b.) akadémiai néprajzi kutatócsoport létesítését.
- 6./ Az Akadémia Elnöksége segítse elő, hogy a folyóiratok /esetleg kezdetben néhány folyóirat közösen/ állandó jellegű szerkesztőséget kapjanak.

A Magyar Tudományos Akadémia
II. Osztályának vezetősége.